

УДК 336.671

Юрчишена Л.В., к.е.н., доцент кафедри фінансів та банківської справи Донецького національного університету імені Василя Стуса

Пікуліна О.А., магістр з фінансів, банківської справи та страхування

МАКРОЕКОНОМІЧНИЙ АНАЛІЗ ДІЛОВОЇ АКТИВНОСТІ ПІДПРИЄМСТВ

В статті досліджено результати макроекономічного аналізу ділової активності підприємств, проведено аналіз складових індексу ділового клімату малого та середнього підприємництва, проаналізовано рівень ділової активності підприємств у сфері перероблення та консервування риби, ракоподібних і моллюсків, здійснено порівняльний аналіз із одним із підприємств цієї галузі. Розроблено і запропоновано фінансовий механізм забезпечення ділової активності підприємств.

Ключові слова: ділова активність підприємства, індекс ділового клімату МСП, золоте правило економіки, фінансовий результат, фінансових механізм ділової активності.

Рис. 7, Табл. 5, Літ.12.

Юрчишена Л.В., Пикулина А.А.

МАКРОЭКОНОМИЧЕСКИЙ АНАЛИЗ ДЕЛОВОЙ АКТИВНОСТИ ПРЕДПРИЯТИЙ

В статье исследованы результаты макроекономического анализа деловой активности предприятий, проведен анализ составляющих индекса делового климата малого и среднего предпринимательства, проанализирован уровень деловой активности предприятий в сфере переработки и консервирования рыбы, ракообразных и моллюсков, осуществлен сравнительный анализ с одним из предприятий этой отрасли. Разработан и предложен финансовый механизм обеспечения деловой активности предприятий.

Ключевые слова: деловая активность предприятий, индекс делового климата МСП, золотое правило экономики, финансовый результат, финансовых механизмов деловой активности.

Yurchyshena L.V., Pikulina O.A.

MACROECONOMIC ANALYSIS OF BUSINESS ACTIVITY OF ENTERPRISES

The article analyzes the results of the macroeconomic analysis of business activity of enterprises, analyzes the components of the business climate index of small and medium enterprises, analyzes the level of business activity of enterprises in the area of processing and preserving fish, crustaceans and mollusks, and compares with one of the enterprises of this branch. A financial mechanism for ensuring business activity of enterprises is developed and proposed.

Key words: business activity of enterprise, index of business climate of SMEs, golden rule of economy, financial result, financial mechanism of business activity.

Постанова проблеми. Дослідження і діагностики рівня ділового клімату в країні та на підприємствах зокрема сприяє уникненню кризових явищ у виробничо-фінансовій діяльності підприємств, забезпеченню стійкого економічного зростання, мінімізації ризику неефективної діяльності в умовах економічної нестабільності

ринкового середовища та конкуренції. Ділова активність – це динамічний показник, який показує взаємозалежність між швидкістю обороту коштів і розмір доходу, величиною умовно-постійних витрат, можливістю вивільнення грошових коштів, які можуть бути використані в інших видах діяльності підприємства.

Отже, для того, щоб утриматися на ринку підприємству необхідно забезпечувати постійний рівень ділової активності не лише за рахунок показників оборотності, прибутковості, а використання інших важелів впливу, які забезпечать приріст доходів в динаміці, розширення ринків збуту, і інших драйверів, які забезпечать життєдіяльність підприємства в довгостроковій перспективі. Це можливо досягти впроваджуючи не лише нові технології безпосередньо у виробництві, а й здійснюючи довгострокове прогнозування показників, які характеризують економічну ефективність підприємств. Тому, оцінка рівня ділової активності багатогранне поняття, яке потребує подальшого всебічного дослідження на макро-, мезо- і мікро рівнях.

Метою статті є проведення оцінки ділової активності підприємств на макро-, мезо- і мікро рівнях, як одне із найважливіших завдань для прийняття управлінських рішень у сфері розвитку підприємства, формування стратегії функціонування на перспективу.

Аналіз останніх досліджень та публікацій. Дослідження питань стану та аналізу ділової активності підприємства, її методики займалися багато вчених, зокрема: Г.М. Сидоренко-Мельник, Г. Ю. Ткачук, І. Б. Хома, Є. М. Руденко, Л. О. Рубан, М.В. Пугачова, Т.В. Наконечная, Н.Б. Кащена, О.О. Горошанська, Т.В. Польова та інші. Зважаючи на значні напрацювання, проблема аналізу ділової активності підприємств висвітлені недостатньо і потребують подальших досліджень.

Виклад основного матеріалу. Покращення якості ділового середовища, зменшення регуляторного навантаження на бізнес, налагодження діалогу між бізнесом та владою є важливими передумовами поживлення ділової активності, створення сприятливих умов для розвитку бізнесу та залучення інвестицій в економіку країни [12, с. 7].

З метою оцінювання якості ділового середовища Програма USAID «Лідерство в економічному врядуванні» розробила спеціальний національний інструмент – «Щорічна оцінка ділового клімату» (англійською Annual Business Climate Assessment, ABCA). Цей інструмент є системою заходів зі збору, узагальнення та аналізу інформації для виявлення бар'єрів на шляху розвитку малого та середнього підприємництва в Україні, кількісного визначення вартості дотримання регуляторних вимог сектором МСП та визначення пріоритетних економічних, правових та регуляторних заходів, необхідних для покращення середовища ведення бізнесу в Україні з точки зору самого малого та середнього бізнесу [12, с. 7].

Індекс ділового клімату МСП – це агрегований показник, що складається із чотирьох субіндексів та вимірюється за шкалою від -1 до +1. Значення -1 негативне і відповідає значенню «дуже погано», значення +1 – позитивне, тобто «дуже добре». Індекс матиме таке значення, якщо для усієї вибірки усі суб-індекси матимуть позитивне значення, і, отже, діловий клімат буде добрим [12].

Складові індексу ділового клімату вимірюють різні аспекти ділового клімату і включають чотири субіндекси (див. рис. 1).

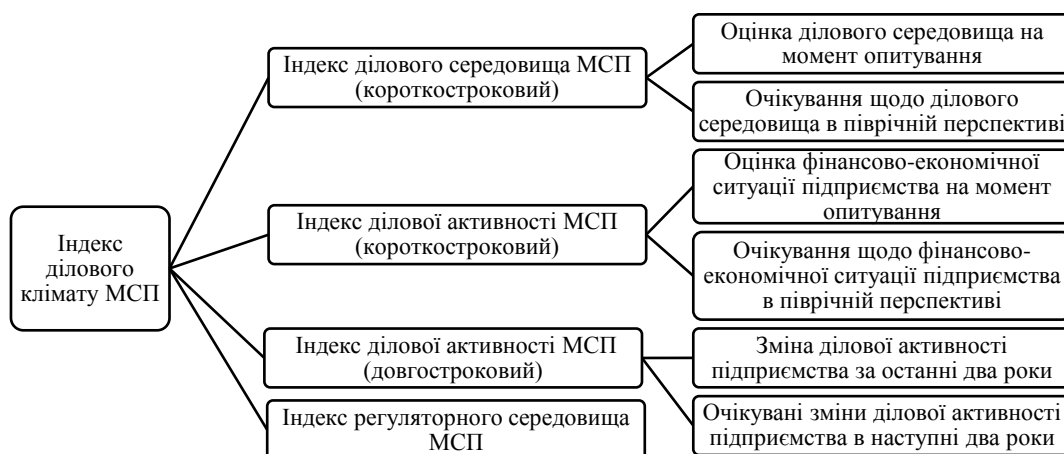

Рис. 1. Складові індексу ділового клімату МСП

За результатами «Щорічної оцінки ділового клімату» у 2016 році, індекс ділового клімату в Україні дорівнює 0,06, що на 5 пунктів вище порівняно з 2015р. Такі зміни відбулися за рахунок зміни суб-індексів, а саме зростання короткострокового індексу ділової активності на 1, індексу регуляторного середовища 0,02 (відбулося за рахунок покращенню оцінок поточної фінансово-економічної ситуації на опитаних МСП та готовність бізнесу відновлювати розвиток, користуючись можливостями ринку), покращення індексу ділового середовища на 0,09 пункти. Проте, даний індекс в 2016 році є від'ємний -0,17 пункти, що зумовлено низькими оцінками поточного стану ділового середовища та економічної кон'юнктури (див. рис. 2).

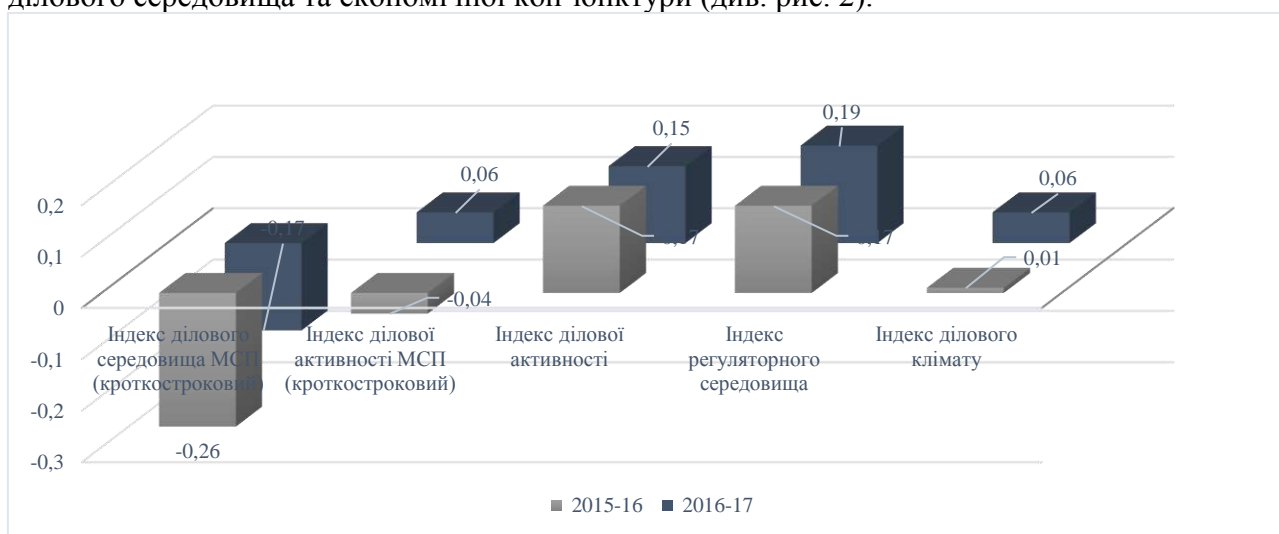

Рис. 2. Індекс ділового клімату України за результатами опитування МСП [1]

Аналіз складових індексу ділового клімату показує, що умови ділового середовища залишаються несприятливими, однак ситуація в 2016 р. відносно 2015 року покращилась, і як наслідок очікується поживлення ділової активності МСП в Україні.

Значення індексів ділової активності (короткострокового та довгострокового) більші, ніж значення індексу оцінки ділового середовища, як наслідок сектор МСП буде зростати за умови сталості та результативності реформ, спрямованих на розвиток бізнесу. Серед фізичних осіб-підприємців переважають оптимістичні очікування щодо змін ділового середовища протягом наступних шести місяців, тоді як серед підприємств-юридичних осіб усіх розмірів переважають негативні очікування [12].

Фізичні особи-підприємці оцінюють фінансово-економічну ситуацію свого бізнесу гірше, ніж підприємства, які є юридичними особами (див. рис. 3). Із збільшенням розміру підприємств ці оцінки покращуються, наприклад, для мікропідприємств-юридичних осіб індекс оцінки фінансово-економічної ситуації становить $-0,11$, для малих підприємств $-0,06$, для середніх $-0,17$.

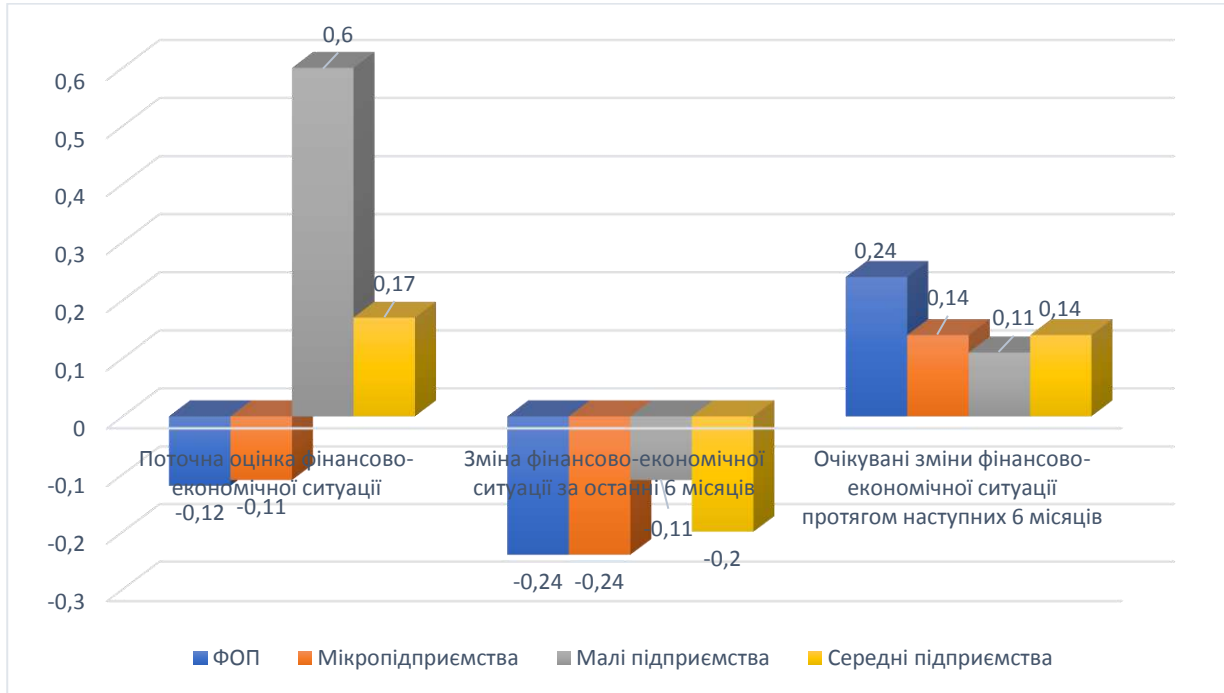

Рис. 3. Індекси оцінки фінансово-ділового середовища малих та середніх економічної ситуації на підприємствах України [1; 12]

Між фізичними особами-підприємцями та юридичними особами існує статистично значуща різниця в очікуваннях щодо змін фінансово-економічної ситуації свого бізнесу. ФОП висловили більш оптимістичні очікування: для них відповідний індекс очікуваних змін фінансово-економічної ситуації дорівнює $0,24$, а для юридичних осіб $-0,14$.

Досить висока частка підприємств, що не скоротили обсягів своєї діяльності або розширили діяльність за попередній два роки, показує здатність бізнесу адаптуватися до змін у навколишньому середовищі. Це, насамперед, підприємства, де зайняті понад 10 працівників (малі та середні).

У 2016 році зменшалась частка МСП, які оцінюють ділове середовище як несприятливе, так за результатами опитування 2016 року $39,1\%$ опитаних МСП вважають, що поточне ділове середовище є несприятливим, а у 2015 році таких було $48,5\%$. Половина МСП – 51% оцінили ділове середовище як задовільне, що на 6% більше порівняно з 2015р., $9,9\%$ МСП в 2016р. вважають, що ділове середовище сприятливе.

Оцінка рівня ділової активності МСП в Україні передбачає визначення впливу факторів на їх діяльність, які дещо змінюють ступінь значущості за досліджуваний період (рис. 4).

Рис. 4. Основні перешкоди розвитку малого та середнього бізнесу в Україні [1]

Основним фактором, який вплинув на зростання бізнесу у 2016 р. є низький попит, обсяги реалізації, перевищивши за важливістю несприятливу політичну ситуацію, яка була головною перешкодою для бізнесу у 2015 р. Зниження попиту в більшій мірі негативно впливає на діяльність незначних за розміром підприємств, так як вони не мають сформованих резервів і є чутливими до зміни кон'юнктури ринку. Третім за ступенем важливості фактором є податкове навантаження, яке є більш актуальним для юридичних осіб, що зумовлено нестабільним і проблематичним щодо адміністрування податків, веденням бухгалтерського обліку. Вплив інфляційного фактору дещо знизився в 2016 р. і не є основним фактором, хоча суттєво впливає на розмір реальних доходів МСП.

Поширеними перешкодами для розвитку бізнесу у 2016 році є часті зміни економічного законодавства та високий регуляторний тиск, вплив яких посилюється із збільшенням розміру підприємств, і як наслідок перешкоджають розвитку приблизно кожного четвертого МСП. Результати дослідження показали, що зниження фінансових можливостей і політична нестабільність стримують зростання ділової активності бізнесу у найближчі два роки [4; 12].

Дослідивши в цілому рівень ділової активності МСП в Україні ми визначили досить неоднозначні тенденції, але в цілому є позитивні зміни.

Таблиця 1

Зміна ділової активності МСП України в 2016 р. [4]

«-»	«=»	«+»
39%	30%	31%
Зменшили обсяги діяльності	Не змінили обсяги діяльності	Збільшили обсяги діяльності
10%	42%	48%
Планують знизити обсяги діяльності	Планують залишити їх на поточному рівні	Планують збільшити обсяги діяльності

Використовуючи статистичні дані проведено оцінку рівня ділової активності підприємств у сфері перероблення та консервування риби, ракоподібних і молюсків, та порівняємо результати із одним підприємств даної галузі.

Рівень ділової активності характеризується як відносними, так і абсолютними показниками, до яких відносять фінансові результати діяльності підприємств, який використовується підприємствами як для здійснення діяльності, так і отримання результатів.

Таблиця 2

Фінансовий результат за видом промисловості

Роки	Прибуток		Збиток		Фінансовий результат (сальдо), млн. грн.
	у % до загальної кількості підприємств	фінансовий результат, млн. грн.	у % до загальної кількості підприємств	фінансовий результат, млн. грн.	
Виробництво харчових продуктів, напоїв і тютюнових виробів					
2012	61,7	15708,9	38,3	5287,7	10421,2
2013	62,9	14816,5	37,1	5368,6	9447,9
2014	62,4	13887,8	37,6	28611,4	-14723,6
2015	72,3	19667,3	27,7	34267,8	-14600,52
2016	70,7	18108,1	29,3	21735,6	-3627,5
Перероблення та консервування риби, ракоподібних і молюсків					
2012	60,4	32,1	39,6	64	-31,9
2013	61	42,4	39	42,1	0,3
2014	57,3	28	42,7	192,4	-164,4
2015	70,7	114	29,3	68,1	45,9

Макроекономічний аналіз фінансових результатів підприємств промисловості з виробництва харчових продуктів, напоїв і тютюнових виробів показує, що частка прибуткових підприємств за 2012-2016 р.р. збільшується з 61,7 до 70,7%, що як наслідок позитивно вплинуло на зменшення частки збиткових підприємств. Але сумарний фінансовий результат в останні три роки має негативне сальдо в 2014-2015 р. р. приблизно на одному ж рівні 14723,6 млн. грн. і 14600,5млн. грн. в 2016 р. рівень збитковості знизився до 3627,5 млн. грн., що характеризує зростання рівня ділової активності на ринку. Отже, такі результати аналізу можуть бути пов'язані із зниженням показника рентабельності по галузі.

Аналіз діяльності підприємств України у сфері перероблення та консервування риби, ракоподібних і молюсків свідчить про неефективну діяльність підприємств в цілому, так як в 2010-2014 р.р. діяльність в цілому по галузі була збиткова, в 2015р. підприємства покращили рівень ділової активності і отримали фінансовий результат в розмірі 45,9 млн. грн. Позитивні зміни були зумовлені тим, що 70,7% підприємств даної галузі принесли 114 млн. грн. прибутку, і лише 29,3% підприємств збиток у розмірі 68,1 млн. грн. Це свідчить про те, що в галузі присутня досить велика питома

вага збиткових підприємств в 2015р. – 29,3%. Якщо порівнювати з 2014р., то частка таких підприємств суттєво зменшилася на 13,4%.

Найнижчий рівень прибутковості спостерігається в 2014р., так як 57,3% підприємств отримали лише 28 млн. грн. прибутку, а 42,7% підприємств – збиток 192,4 млн. грн.

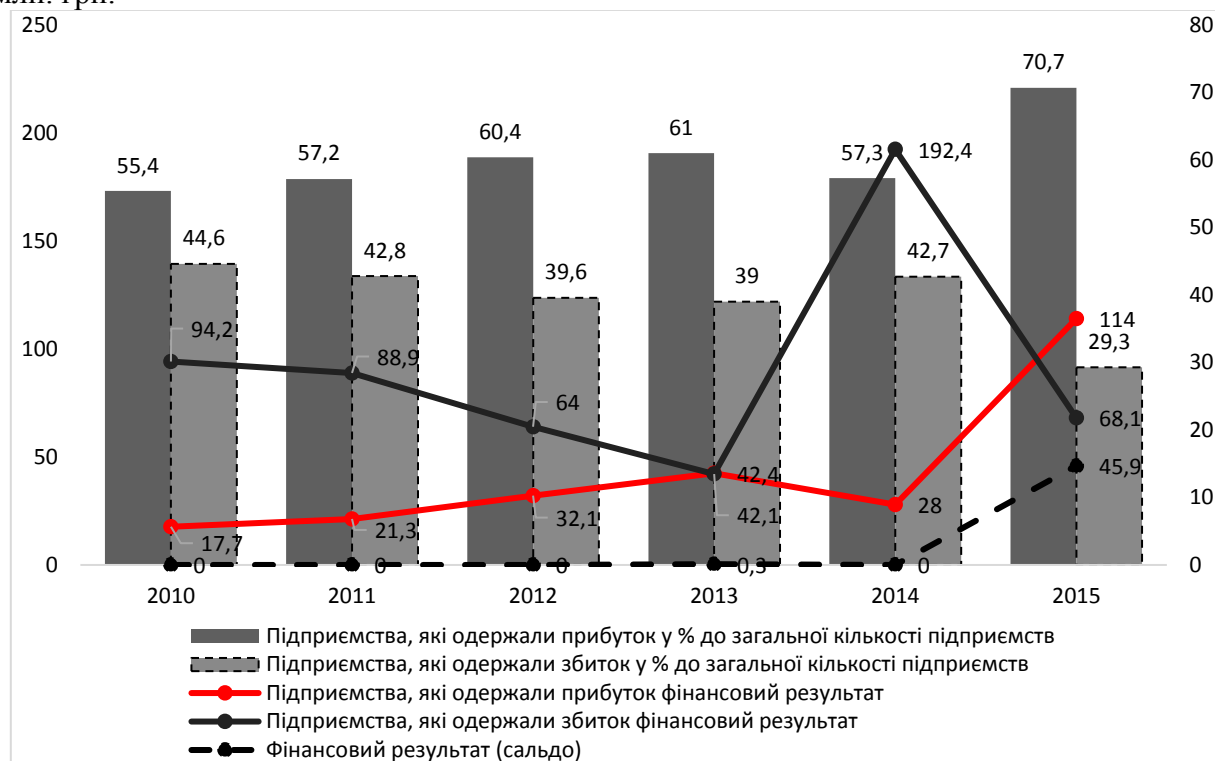

Рис. 5. Макроекономічний аналіз фінансових результатів підприємств переробної промисловості України (перероблення та консервування риби, ракоподібних і молюсків)

Як видно з рис. 5 результати діяльності підприємств є досить неоднозначними, мають суттєві коливання, що свідчить про нестабільність їх діяльності і чутливість до впливу як зовнішніх, так і внутрішніх факторів, які виникають в сучасних ринкових умовах.

На практиці ділова активність досить часто оцінюється за допомогою методики «золоте правило економіки», яке дозволяє оцінити економічний потенціал підприємства за трьома критеріями, що характеризують цей цикл:

- $T_{чп}$ - темпи зростання чистого прибутку;
- $T_{вр}$ - теми зростання виручки (обсягу реалізації);
- $T_{к}$ - темпи зростання суми активів, що складаються з основного та оборотного капіталу підприємства.

Критерієм ділової активності і ефективності діяльності підприємства є співвідношення: $T_{чп} > T_{вр} > T_{к} > 100\%$, що означає, що економічний потенціал підприємства збільшився в порівнянні з попереднім періодом.

Таблиця 3

Ділова активність підприємств за «золотим правилом економіки»

Роки та характеристика	Темп зростання чистого прибутку (збитку), %	Темп зростання чистого доходу (виручки) від реалізації, %	Темп зростання активів (капіталу), %	Характеристика фінансово-господарської діяльності підприємства
Підприємства України з перероблення та консервування риби, ракоподібних і молюсків				
2012/2011	47,2	177,8	0,9	Не ефективна
Характеристика використання ресурсів	не результативно		раціонально	
2013/2012	-0,9	93,6	124,2	Не ефективна
Характеристика використання ресурсів	не результативно		нераціонально	
2014/2013	-54800,0	110,3	84,9	Не ефективна
Характеристика використання ресурсів	не результативно		раціонально	
2015/2014	-27,9	125,9	104,9	Не ефективна
Характеристика використання ресурсів	не результативно		раціонально	

Ділова активність підприємств згідно «золотого правила економіки» свідчить про неефективне використання ресурсів і капіталу підприємствами в сфері переробної промисловості в 2010-2015 р.р., так як не були дотримані співвідношення темпів зростання капіталу, які зумовлені збитковістю галузі, незадовільними, нестабільними тенденціями як доходів підприємств, так і їх активів.

Оцінемо дію «золотого правила економіки» на рівень ділової активності ТОВ «Бріз-Т» для цього розрахуємо в табл. 4 темпи росту показників.

Таблиця 4

Аналіз темпових показників ділової активності ТОВ «Бріз-Т»

Показник	2011р.	2012р.	2013р.	2014р.	2015р.	2016р.
Активи, тис. грн.	4250	5297	6795	4455	5433	7420
Темп зростання активів, %	-	124,6	128,3	65,6	122,0	136,6
Власний капітал, тис. грн.	1177	1201	1219	1304	733	2433
Темп зростання власного капіталу, %	-	102,0	101,5	107,0	56,2	331,9
Чистий дохід від реалізації продукції (товарів, робіт, послуг), тис. грн.	6607	7166	7987	8432	11766	13433,0
Темп зростання чистого доходу, %	-	108,5	111,5	105,6	139,5	114,2
Чистий прибуток, тис. грн.	32	24	18	30	84	237,0
Темп зростання чистого прибутку, %	-	75,0	75,0	166,7	280,0	282,1

Розрахунок темпів зростання показників в динаміці свідчить про ідеальне співвідношення темпів зростання, які характеризують позитивну тенденцію розвитку ТОВ «Бріз-Т» та активізацію рівня ділової активності в 2015-2016 р.р. за рахунок не лише дотримання співвідношення показників «золотого правила економіки», а й суттєвого перевищення темпів росту чистого прибутку та власного капіталу порівняно з іншими. Це свідчить про підвищення рівня фінансової незалежності підприємства від зовнішніх факторів та нарощення власного капіталу (в 2016 році були внесені зміни до структури власників товариства, змінено частки і збільшено розмір власного капіталу). Отже, зміна власників товариства, зокрема їх зменшення до 2-х позитивно вплинуло на

покращення рівня ділової активності ТОВ «Бріз-Т» за рахунок підвищення ефективності організації господарської і фінансово-економічної діяльності, модернізації виробництва, впровадження нових сучасних технологій, як наслідок зменшення операційного циклу та формування ціни на готові вироби, яка є не тільки прийнятною для споживача, а й відповідає якості виготовленої продукції.

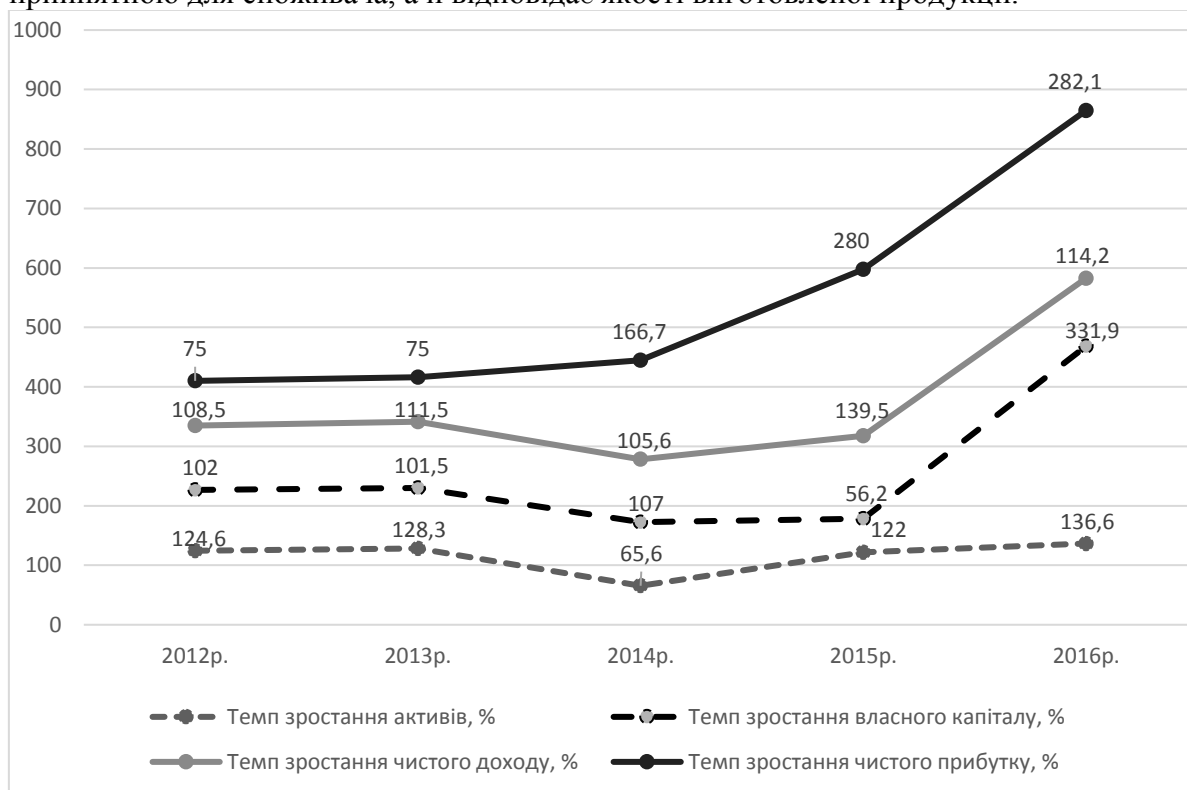

Рис. 6. Виконання «золотого правила економіки» ТОВ «Бріз-Т»

Отже, ділова активність ТОВ «Бріз-Т» формується під впливом різноманітних мотиваційних чинників, які зумовлюють її ріст. Так, основним господарським мотиватором є реалізація спільних інтересів власників і контроль за їх реалізацією.

Оцінка ділової активності в теорії та практиці здійснюється на основі різних підходів, які залежать від цілей дослідження (статистичний моніторинг, корпоративна діагностика), об'єкта управління (макро, мікро рівень), оціночних критеріїв. Важливою складовою макро аналізу є коефіцієнтний аналіз, який дає можливість не лише визначити тенденції зміни показників, які не завжди є об'єктивними, так як пов'язані з такими факторами як інфляція та вартість грошей.

Розрахуємо і оцінимо показники ефективності діяльності такі як рентабельність продаж (ROS), рентабельність активів (ROA), рентабельність виробництва продукції (ROCC) та інші використовуючи дані фінансової звітності для ТОВ «Бріз-Т» в табл. 5 [11, с. 20].

Аналіз індикаторів ділової активності, які характеризують ефективність діяльності ТОВ «Бріз-Т» має неоднозначні висновки. Рентабельність продаж знаходиться на рівні 22-28% і має незначні коливання за досліджуваний період в межах 6% в цілому, але негативним є тенденції до зниження протягом 2014-2016 р.р., що пов'язано у 2016 р. із зменшенням валового прибутку на 41 тис. грн. і одночасним нарощуванням чистого доходу від реалізації продукції на 1667 тис. грн.

Таблиця 5

Аналіз показників рентабельності ТОВ «Бріз-Т»

Показник	Роки					Абсол. відхил. (+,-) 2016р. від	
	2012	2013	2014	2015	2016	2012р.	2015р.
Рентабельність продаж, комерційна рентабельність, ROS (returnonsales)	23,9	23,1	27,8	25,7	22,2	-1,7	-3,5
Рентабельність виробництва, продукції або рентабельність поточних витрат, ROCC (return on current costs)	24,8	23,8	29,3	27,6	24,4	-0,4	-3,2
Рентабельність активів, рентабельність майна, ROA (returnonassets)	0,5	0,3	0,7	1,5	3,2	2,7	1,6
Рентабельність власного капіталу, фінансова рентабельність, ROE (returnonequity)	2,0	1,5	2,3	11,5	9,7	7,7	-1,7
Рентабельність інвестицій, ROI (return on investment)	2,0	1,5	2,3	11,5	9,7	7,7	-1,7
Економічна рентабельність, рентабельність чистих активів	9,7	8,5	16,1	21,8	5,2	-4,5	-16,5

Рентабельність виробництва знаходяться приблизно на одному ж рівні із рентабельністю продаж, тенденції зберігаються аналогічні до 2014р. зростання рентабельності до 29,3%, а в наступні періоди зниження на 2-3% до 24,4 в 2016р. фактично показник 2012р. Основна причина стійка тенденція до зростання витрат з 6910 тис. грн. до 12212 тис. грн. за останні 5 років і при цьому незначна тенденція до нарощування валового прибутку.

Рентабельність активів (ROA) характеризує ефективність використання наявного майна ТОВ «Бріз-Т» і є незначною, а позитивним є постійна тенденція до зростання починаючи з 2013 р. з 0,3% до 2016р. до 3,2%. Основний фактор, який вплинув на значення даного показника низький рівень прибутковості.

Рентабельність власного капіталу (ROE) і рентабельність інвестицій (ROI) співпадають за своїми значеннями, так як досліджуване підприємство не використовує в своїй діяльності довгострокові зобов'язання. В 2012-2014 р.р. показник був досить низьким і становив до 2,3%, в 2015-2016 р.р. 11,5-9,7%, що зумовлено значним зростання прибутку на 153 тис. грн. і власного капіталу на 1700 тис. грн.

Економічна рентабельність або рентабельність чистих активів більш точно характеризує ефективність використання активів, так як не враховує кредиторської заборгованості підприємства, найвищий показник спостерігався в 2015 р. і становив 21,8% в 2016 р. суттєво знизився до 5,2%, на 16,5% за рахунок зниження прибутку від операційної діяльності на 315 тис. грн. і зростання величини активів на 1987 тис. грн. і зменшення кредиторської заборгованості на 810 тис. грн.

Отже, узагальнивши вище наведені висновки, можна стверджувати, що метою ТОВ «Бріз-Т» є не отримання одноразового прибутку в короткостроковій перспективі, а нарощування оборотів і забезпечення зростання ділової активності на ринку.

Подальші дослідження ділової активності підприємств потребують формулювання концептуального підходу до визначення фінансового інструментарію управління діловою активністю.

Основним інструментарієм управління діловою активністю, який необхідний для своєчасного і всебічного вивчення, вимірювання та узагальнення економічних явищ і процесів, що виникають в процесах постачання, виробництва і збуту виробленої

продукції, наданих послуг, виконаних робіт є фінансовий механізм забезпечення ділової активності підприємства. Схематично запропонована концепція складових інструментарію зображена на рис. 7.

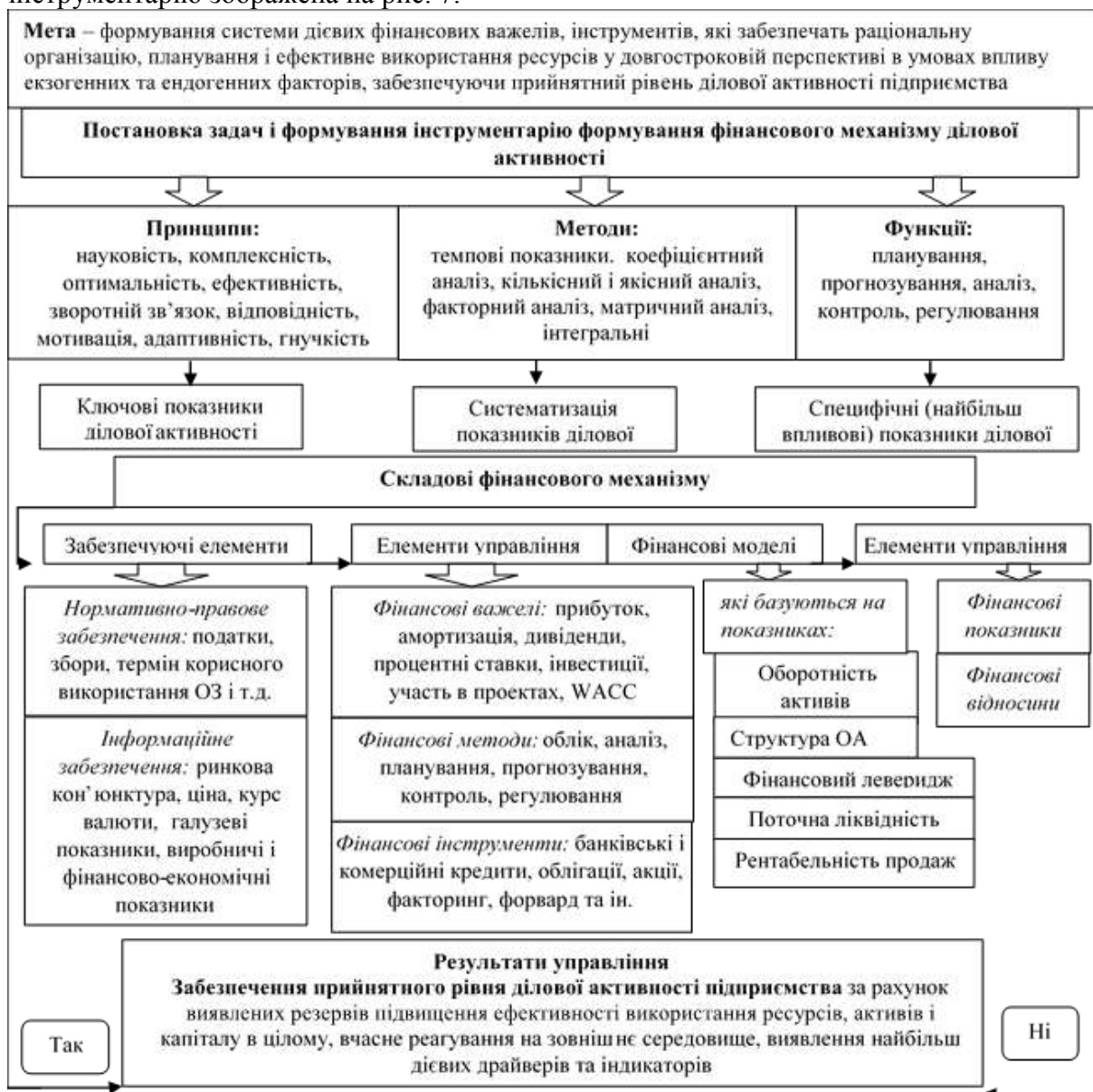

Рис. 7. Фінансовий механізм забезпечення ділової активності підприємств

Отже, в основі концепції розробки фінансового механізму забезпечення ділової активності підприємства лежить прагнення забезпечити успішне функціонування суб'єкта господарювання, як цілісної системи в довгостроковій перспективі шляхом:

- адаптації стратегічних і оперативних (тактичних) цілей до мінливих умов довкілля;
- узгодження поточних планів зі стратегічним планом розвитку організаційної системи;
- координації та інтеграції оперативних планів за різними бізнес-процесами;

- створення системи розробки управлінських рішень і забезпечення менеджерів інформацією для різних рівнів управління в оптимальні проміжки часу;
- створення системи контролю над виконанням планів, коригування їх змісту і термінів реалізації;
- адаптації організаційної структури управління підприємством з метою підвищення її гнучкості та здатності швидко реагувати на мінливі вимоги зовнішнього середовища.

Висновки. Ділова активність підприємства є багатограним поняттям і втілює у собі всі аспекти його господарської діяльності. В умовах ринкової економіки саме рівень ділової активності є мірилом ефективності роботи підприємства.

За результатами проведення макроекономічного аналізу ділової активності підприємств можемо констатувати, що аналіз показників ділової активності ТОВ «БРІЗ-Т» протягом останніх п'яти років показав, що практично всі коефіцієнти характеризують позитивну динаміку. Це свідчить про підйом ділової активності підприємства. А от показники підприємств галузі свідчать про негативні тенденції, що пов'язано із впливом зовнішніх і внутрішніх факторів, недотриманням підприємствами галузі «золотого правила економіки» та як наслідок не лише втрата частки ринку, а й негативна динаміка фінансових результатів. Як наслідок, в подальших дослідження потрібно приділити увагу на визначенні детермінантів, їх ранжуванні, що впливають на рівень ділової активності.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Деловые настроения мира [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.vestifinance.ru/articles/9668>.
2. Державна служба статистики [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.ukrstat.gov.ua/>.
3. Ділова активність підприємства: сутність та методика аналізу: [монографія] / [Н.Б. Кащена, О.О. Горошанська, Т.В. Польова та ін.]. – Х.: Видавництво Іванченка І.С., 2016. – 196 с.
4. Інститут економічних досліджень та політичних консультацій: Офіційний сайт. – Електронний ресурс. – Режим доступу: http://www.ier.com.ua/ua/sme_development/working_papers_sme?pid=5651.
5. Наконечная Т.В. Совершенствование управления деловой активностью промышленного предприятия [Текст] / М.К. Аристархова, Т.В. Наконечная // Монография / Уфимск. гос. авиац. техн. ун-т. – Уфа: УГАТУ, 2013. – 170 с.
6. Пугачова М.В. Индикатори ділових очікувань у Спеціальному стандарті поширення даних: світовий досвід та український погляд / М. В. Пугачова // Статистика України. – 2013. – №4. – с. 15-23. – Електронний ресурс. – Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/UJRN/su_2013_4_4.
7. Рубан Л. О. Методичні аспекти формування системи показників аналізу ділової активності підприємства / Л. О. Рубан, Л. В. Гриценко // Вісник Нац. техн. ун-ту «ХПІ»: зб. наук. пр. Економічні науки. – Харків: НТУ "ХПІ", 2016. – № 28 (1200). – С. 22-25.
8. Руденко Є.М. Застосування «золотого правила економіки» для оцінки ділової активності сільськогосподарських підприємств / Є. М. Руденко // Агросвіт. – 2014. – №16. – с. 42-49. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://www.agrosvit.info/pdf/16_2014/8.pdf 32.

9. Сидоренко-Мельник Г.М., Козлова Ю.А. Контроль ділової активності за ключовими показниками ефективності / Г. М. Сидоренко-Мельник, Ю. А. Козлова // Економіка та держава: Міжнар. наук.практ. журнал. – К.: РПВПС НАНУ, 2013. – № 10. – С. 74-75.
10. Ткачук Г.Ю. Оцінка ділової активності підприємства / Г.Ю. Ткачук // Науковий вісник Херсонського державного університету. Серія: Економічні науки. – 2015. – Вип. 13. – Ч. 4. – С. 88-90.
11. Хома І. Б. Теоретичні аспекти та особливості управління діловою активністю підприємства / І. Б. Хома // Науковий вісник Національного лісотехнічного університету України: зб. наук.-техн. пр. – Вип. 24.6. – Київ: НЛТУ України, 2014. – С. 150-155.
12. Щорічна оцінка ділового клімату в Україні: 2016р. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://www.ier.com.ua/files//Projects/2015/LEV/2016-2017_ABSCA_report_short.pdf.